

Konsten att leva

Varför är Veronika så arg? Jag tror att det är för att något fattas henne, för att hon saknar något hon aldrig kan få. Men är det inte så för de flesta av oss? Vi har en dröm eller en önskan som verkar ouppnåelig, som får oss att ligga vakna på nätterna och grubbla och vändas. Efter att ha läst Veronikas vrede har jag insett att stora delar av våra liv bestäms av saker vi inte kan påverka och att livet absolut inte är rättvist. Påfrestningar, sorg och olycka kan drabba vem som helst, det har ingenting att göra med något så trivialt som ödet eller karma. Det har egentligen ingenting med människan i fråga att göra heller, det bara händer. Och när det händer, om det händer, är det enda vi kan göra att förhålla oss till det, att anpassa oss. Man kan välja att sträva emot, att med kraft och viljestyrka försöka få omständigheterna att förändras och kämpa för att hålla sig flytande. Man kan välja att resignera, att sluta drömma, önska och känna och låta sig långsamt sjunka till botten, eller så kan man välja det svåraste, det den här boken i mångt och mycket handlar om. Att härda ut, att bevara den sista strimman av hopp och tvinga sig själv att fortsätta leva genom allt lidande - att hålla andan.

Det som fängade mitt intresse för Alfred, den vid första anblick alldagliga, stillsamma och tystlåtna man som är en av romanens huvudkaraktärer, var två begrepp som tas upp i boken - konsten att hålla andan och det förflutnas föränderlighet. Under det första mötet man som läsare får med den vuxne Alfred står han som vanligt på tvätteriets nedre plan. Underjordens herreman, som han kallades av de anställda på övre planet, sköter sitt jobb med tvätteriets ångpanna, dess maskiner och centrifuger med stolthet och värdighet. Mitt första intryck är att han är en enstöring som drar sig för att knyta kontakter och ha nära relationer med andra. Han är praktiskt lagd, eftertänksam och lakonisk men väldigt omtänksam, han skulle aldrig göra någon illa. Han visar inte gärna sina känslor, och klagar inte över tillvaron, trots att det han utsätts för är mer än tillräckligt för att bryta ner den starkaste människa. Alfred härdar ut, han håller andan och låter vardagen skölja över honom.

Detta första intryck stämmer dåligt överens med bilden av Alfred som ges i slutet av romanen. Där beskrivs en människa som förlorat allt, en människa vars sinne och själ har förstörts av sorg. En människa så desperat att ingen logik i världen kan hindra honom från att göra det han till slut gör. Öga för öga, tand för tand, som man brukar säga. I den bok jag läser just nu står det att hämnden är en av människans starkaste drifter, den drift som lagt grunden till all civilisation. Kanske är det så.

Den viktigaste personen i Alfreds liv var utan tvekan hans dotter. Hans kärlek till henne var gränslös. Ingeborg var till sist det enda han hade att leva för, den enda glädjen han hade kvar. I boken står det att han ville skydda henne, kanske vill han förhindra att hennes liv blev som hans eget. Jag tänker att han nog kunde utstå vad som helst, så länge han hade dottern hos sig. Så när hon togs ifrån honom kunde han inte fortsätta längre. Han sparade rönnbären hon gett honom, han sparade hennes andedräkt i ballongerna hon blåst upp. Och liksom andedräkten sakta tynade bort försvann även de mänskliga spillror som fanns kvar av Alfred. Jag minns att jag tyckte den delen av boken var svår att ta till mig, just för att det var en så total kontrast

mot den Alfred jag först lärt känna. Det var inte längre samma person och det tyckte jag var hemskt.

Jag förstår varför han gjorde det han till slut gör, varför han mördar en oskyldig man. Jag förstår att alla känslor han undertryckt i alla år måste få utlopp. Jag förstår att han måste göra det för att kunna gå vidare. Jag förstår också att han inte kunde tagit sin hämnd på Ingeborgs mor. Som läsare blir man förvarnad redan i romanens början men jag blev ändå chockad. Det tror jag att bokens övriga karaktärer också blev, Alfreds brutala gärning var oväntad för oss alla. Hela hans liv förändrades i detta ögonblick. Allt han tidigare gjort fick en annan betydelse, både för honom själv och för de runt omkring honom, för det förflutna ju är sammanbundet med nuet. Det förflutna påverkas av det vi gör idag och ändras hela tiden om man ska tro Evander själv. Hela livet hänger samman och denna enda gärning förändrade allt, både det förflutna, nuet och framtiden.

Den andra personen jag finner intressant, berättarens moder, är vid första anblick lik Alfred. Hon är lika ihärdig och nitisk när det gäller arbetet och har, liksom Alfred en viktig relation till sitt enda barn. Efterhand inser jag dock att skillnaderna nog är fler än likheterna. Men det intressantaste med modern är hennes koppling till bokens titel. Hon älskade verkligen sin son, sin adoptivson, men sörjde under hela sitt liv över att hon aldrig fått något eget barn.

Inlevelsen hon hade när hon berättade legenden om den barnlösa Veronika, som inte alls stämde med berättelsen om helgonet Veronika, hon som var avbildad på tavlan över tvätteriets trappa, fick mig att tro att hon är den som bokens titel syftar på, att hon ser en del av Veronika i sig själv.

Legenden säger att Veronika varit så utom sig av sorg och besvikelse över sin barnlöshet att hon trängt sig fram genom folkmassan för att hämnas på Jesus där han släpade sig fram längs vägen mot Golgata. Att hon desperat slår honom i ansiktet med en tygduk tills han faller ihop under tyngden av korset.

Enligt den bibliska versionen kommer kvinnan av barmhärtighet fram för att torka svetten från hans ansikte. På tyget syntes sedan en avbildning av Jesus. Veronikas svetteduk är ett välkänt begrepp inom kristendomen men historien avfärdas ofta som just en legend.

Oavsett vilken av berättelserna man väljer att tro på är hon tvätteriarbetarnas skyddshelgon. Hennes namn betyder "den sanna bilden", men vilken är egentligen den sanna bilden av henne? Berättaren säger att han inte vet om sanna bilder existerar, kanske för att allt beror på i vilket ljus och från vilken vinkel vi ser saker och ting. Den sanna bilden av modern går därför inte heller att veta säkert, men jag tror att hon till och med på sin dödsbädd var besviken på sig själv och sitt liv, att hon aldrig var riktigt lycklig. Att hon också, liksom Alfred, lärde sig konsten att leva genom att inte kämpa förgäves men inte heller sjunka. Och det är för mig oerhört gripande.